

I PUC MID-TERM EXAMINATION : October 2025

SUBJECT : SANSKRIT(09)

Timings : 3 Hours

Max. Marks: 80

SCHEME OF EVALUATION

Part-A.

I. अधो निर्दिष्टानां प्रश्नानाम् उत्तराणि कोष्टकात् उद्धृत्य लिखत ।

10 x 01 =10

1. अ) ब्रह्मा
2. इ) सत्यवहाय
3. आ) इक्ष्वाकुवंशे
4. ई) यस्य ग्रीवः शङ्खः इव वर्तते सः ।
5. आ) कोटरे ।
6. ई) प्राणयात्रार्थम्
7. ई) मर्कटः
8. आ) सागरः
9. इ) सः हनूमन्तं दृष्टवान्।
10. ई) कुम्भसम्भवस्य

II. मञ्जूषातः सूक्तं पदं चित्वा रिक्तं स्थानं पूरयत ।

05x 01 =05

11. i) ओषधयः
- ii) विधिवत्
- iii) रथेन
- iv) धर्मः
- v) पापाय

III. संयोजयत ।

05 x 01 =05

12. अ	आ
अ. पुरुषात्	vi. केशलोमानि
आ. वासवः	iv. इन्द्रः
इ. धर्मसंग्रहः	v. कर्तव्यः
ई. अतिबला	ii. विद्या
उ. विश्वामित्रः	i. गाधिनन्दनः

Part - B.

IV. द्वित्रैःवाक्यैःसंस्कृतभाषया,कन्नडभाषया,आङ्ग्लभाषया वा उत्तरं लिखत।(चतुर्णामेव) 04 x 02 =08

13.ब्रह्मविद्यायाः परम्परां लिखत ।

ಈ ವಿಚಾರವು ದ್ವೇ ವಿಧೇ ವೇದಿತವ್ಯೇ ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯ ಪರಂಪರೆ.- ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಅಥರ್ವನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಥರ್ವನು ಅಂಗಿರನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಅಂಗಿರನು ಸತ್ಯವಂತನಾದ ಭಾರದ್ವಾಜನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಭಾರದ್ವಾಜನು ಅಂಗಿರಸನಿಗೆ ಹಿರಿಯರು ಕಿರಿಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕಾದ ಈ ಪರಂಪರೆಯ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ಅಂಗಿರಸನು ಗೃಹಸ್ಥನಾದ ಶೌನಕನಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

14.अपरायां विद्यायां के अन्तर्भवन्ति ?

ಈ ವಿಚಾರವು ದ್ವೇ ವಿಧೇ ವೇದಿತವ್ಯೇ. ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು ಹಾಗೂ ಆರು ವೇದಾಂಗಗಳು ಅವರಾ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

4 ವೇದಗಳು - ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದ, ಅಥರ್ವವೇದ.

6 ವೇದಾಂಗಗಳು - 1. ಶಿಕ್ಷಾ (ವೇದಗಳ ವರ್ಣೋಚ್ಚಾರಣಶಾಸ್ತ್ರ), 2. ಕಲ್ಪ(ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳು), 3. ವ್ಯಾಕರಣ.

4. ನಿರುಕ್ತ (ಶಬ್ದವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರ), 5. ಛಂದಸ್ಸು, ಮತ್ತು 6. ಜ್ಯೋತಿಷ(ಕಾಲನಿರ್ಣಾಯಕಶಾಸ್ತ್ರ).

15.ब्रह्मणः स्वरूपं वर्णयत ।

ಈ ವಿಚಾರವು ದ್ವೇ ವಿಧೇ ವೇದಿತವ್ಯೇ ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ :- ಬ್ರಹ್ಮನು ನೋಡಲು ಅಸಾಧ್ಯನಾದವನು. ,ಗ್ರಹಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯನಾದವನು , ಇವನಿಗೆ ಗೊತ್ತ-ಜಾತಿಗಳಿಲ್ಲ, ಬಣ್ಣವಿಲ್ಲದವನು, ಕಣ್ಣು-ಕಿವಿ-ಕೈ-ಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಇಲ್ಲ, ಶಾಶ್ವತನೂ,ಪ್ರಭುವೂ, ಎಲ್ಲಕಡೆ ಇರುವ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮನೂ, ಸ್ಥೂಲನೂ ಆದವನು ,ಪಂಚಭೂತಗಳಿಗೂ ಕಾರಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇವನನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ.

16.वायसः सोद्वेगं किम् अचिन्तयत् ?

ಈ ವಿಚಾರವು ವಿವಾದ: ವಿವಿಧ: ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಗೆ ಮತ್ತು ಕಪಿಂಜಲ ಎಂಬ ಗುಬ್ಬಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ನೇಹದಿಂದಇದ್ದವು. ಒಂದು ದಿನ ಕಪಿಂಜಲನು ಬೇರೆಪಕ್ಷಿಗಳ ಜೊತೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ತನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದಕಪಿಂಜಲ ಎಂಬ ಗುಬ್ಬಿಯು ರಾತ್ರಿಯಾದರೂ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಾರದಿದ್ದಾಗ ಕಾಗೆಯು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿತು - ಕಪಿಂಜಲನು ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಅವನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿರುವನೇ? ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಕೊಂದರೇ? ಅವನೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇದ್ದವನಲ್ಲ.ಒಂದು ವೇಳೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಕಪಿಂಜಲನು ಬಾರದಿರುವ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ದುಃಖಿಸಿತು.

17.धर्मस्य स्वरूपं संक्षेपेण लिखत ।

ಈ ವಿಚಾರವು ವಿವಾದ: ವಿವಿಧ: ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪರೋಪಕಾರ: ಪುಣ್ಯಾಯ ಪಾಪಾಯ ಪರಪೀಡನಂ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ವಿವರಿಸಬೇಕು.

18.भीमसेनः आत्मानं कथं परिचाययति ?

ಭೀಮನು ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷಾ ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ

ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನು ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿ-ಸತ್ವ ಬಲಗಳನ್ನುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಅವನ ಸಹೋದರನು. ಹಾಗೂ ಅವನ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ನಾನು ಸಮಾನನಾಗಿದ್ದೇನೆ.”

19. ಭೀಮಸೇನ: ಕಿಮರ್ಥಂ ಬ್ರಿಡಾನತ-ಆನನ: ಜಾತ: ?

ಭೀಮನು ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷಾ ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನೂಮಂತನ ಜೊತೆ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ- “ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲು. ನನಗೆ ದಾರಿ ಬಿಡು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಂದು ನೀನು ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಭೀಮನ ಹನೂಮಂತನ ಬಾಲವನ್ನು ಎತ್ತಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದಾಗ ಅವನು ಅವಮಾನದಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಹನೂಮಂತನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸುತ್ತಾನೆ.

V. पाठनाम उल्लिख्य कःकं प्रति अवदत् इति संस्कृतभाषया लिखत। (चतुर्णामेव)

04 x 02 =08

20. सर्वमिदं विज्ञातं भवतीति ।

द्वे विद्ये वेदितव्ये इति पाठः ।

शौनकः अवदत् । अङ्गिरसं प्रति अवदत् ।

21. यद्भूतयोनिं परिपश्यन्ति धीराः ।

द्वे विद्ये वेदितव्ये इति पाठः ।

अङ्गिराः अवदत् । शौनकं प्रति अवदत् ।

22. मया द्रष्टव्योऽयं न्यायः ।

‘विवादः विनाशाय’ इति पाठः ।

काकः अवदत् । स्वमनसि अवदत् ।

23. यो हीनवादी स ते भक्ष्यः ।

‘विवादः विनाशाय’ इति पाठः ।

कपिञ्जलः अवदत् । तीक्ष्णदंष्ट्रं प्रति अवदत् ।

24. तन्नाहं भक्षयिष्यामि ।

‘विवादः विनाशाय’ इति पाठः ।

तीक्ष्णदंष्ट्रः अवदत् । शश-कपिञ्जलौ प्रति अवदत् ।

25. कृतावभृतो भवितुमभिलषामि ।

महर्षिवचनपालनम् इति पाठः ।

विश्वामित्रः अवदत् । दशरथं प्रति अवदत् ।

26. मारीचनीचं जनयाम्बभूव ।

महर्षिवचनपालनम् इति पाठः ।

विश्वामित्रः अवदत् । रामम् प्रति अवदत् ।

Part - C.

VI. पाठनाम उल्लिख्य श्लोकानाम् अनुवादं कन्नडभाषया/आङ्ग्लभाषया वा लिखत। (द्वयोरेव) 02 x 03 = 06

27. ಈ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು 'ವಾಲ್ಮೀಕಿ' ಮಹರ್ಷಿಯು ಬರೆದ 'ರಾಮಾಯಣ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಆರಿಸಿದ 'ಆದರ್ಶಗುಣಾಃ' ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಒಳ್ಳೆಯಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಧರ್ಮರಕ್ಷಕನೂ, ತನ್ನವರನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವವನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ವೇದಗಳನ್ನೂ, ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಧನುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನು ಕೂಡ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.
28. ಈ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು 'ವಾಲ್ಮೀಕಿ' ಮಹರ್ಷಿಯು ಬರೆದ 'ರಾಮಾಯಣ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಆರಿಸಿದ 'ಆದರ್ಶಗುಣಾಃ' ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಒಳ್ಳೆಯಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ರಾಘವನು ಮೃದು ಸ್ವಭಾವದವನೂ, ಸ್ಥಿರವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಶುಭಕರನೂ, ಅಸೂಯಾ ರಹಿತನೂ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದನ್ನು ಹಾಗೂ ಸತ್ಯವಾದುದನ್ನು ಮಾತನಾಡುವವನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.
29. ಈ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಸತ್ಯಪರೀಕ್ಷಾ ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ವೇದವ್ಯಾಸರು ಬರೆದ ಮಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭೀಮನು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಹನೂಮಂತನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ .
- "ಎದ್ದೇಳು. ನನಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಡು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡು. ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಮನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ."
30. ಈ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಸತ್ಯಪರೀಕ್ಷಾ ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ವೇದವ್ಯಾಸರು ಬರೆದ ಮಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಹನೂಮಂತನ ವಿಶಿಷ್ಟರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಭೀಮನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಆ ಹನೂಮಂತನನ್ನು ಬಂಗಾರದ ಪರ್ವದಂತೆ, ಸೂರ್ಯನಂತಹ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದನ್ನು ಭೀಮನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೋಡಿ, ಸಂತೋಷಗೊಂಡನು. ಹಾಗೂ ಅಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟನು.

VII. दशवाक्यैः संस्कृतभाषया कन्नडभाषया आङ्ग्लभाषया वा उत्तरं लिखत। (चतुर्णामेव) 04 x 05 = 20

31. ಈ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು 'ವಾಲ್ಮೀಕಿ' ಮಹರ್ಷಿಯು ಬರೆದ 'ರಾಮಾಯಣ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಆರಿಸಿದ 'ಆದರ್ಶಗುಣಾಃ' ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಒಳ್ಳೆಯಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಪದ್ಯಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿವರಿಸುವುದು.
32. ಈ ವಿಚಾರವು ವಿವಾದ: ವಿನಾಶಾಯ ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪಾಠದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಮಾರ್ಜಾರದ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ, ಪಂಚಕತನ, ಕಪಟತಂತ್ರವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು.

33. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷಾ ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ವೇದವ್ಯಾಸರು ಬರೆದ ಮಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಭೀಮನ ಅಹಂಕಾರ, ಭೀಮನ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲತೆ, ವಿಫಲನಾದಾಗ ಸೋಲೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಣ, ಸಹೋದರನಾಗಿ ವಿನಮ್ರಭಾವವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು.

34. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷಾ ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ವೇದವ್ಯಾಸರು ಬರೆದ ಮಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಪದ್ಯಭಾಗದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು. ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹನೂಮಾನ್ ಹಾಗೂ ಭೀಮನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು.

35. ಈ ವಿಚಾರವು ಮಹರ್ಷಿವಿವೇಕಾನಂದನು ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ದಶರಥನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಆಗಮನ, ಸತ್ಯಾರ, ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ವಿನಂತಿ, ದಶರಥನ ಚಿಂತೆ, ವಸಿಷ್ಠರ ಉಪದೇಶ, ದಶರಥನ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು.

36. ಈ ವಿಚಾರವು ಮಹರ್ಷಿವಿವೇಕಾನಂದನು ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ತಾಟಕಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂದೇಹ, ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಕೊಟ್ಟ 1. ಮಂಥರಾ 2. ಖ್ಯಾತಿದೇವಿ 3. ರೇಣುಕಾ ಈ 3 ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು.

37. ಈ ವಿಚಾರವು ಮಹರ್ಷಿವಿವೇಕಾನಂದನು ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ತಾಟಕಾಳ ಜನ್ಮ, ರಾಕ್ಷಸಿಯಾದ ಬಗೆ ಹಾಗೂ ಅವಳು ಜನರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ತೊಂದರೆಗಳು, ರಾಮನ ಸಂದೇಹ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಂದ ಸಂಶಯದ ನಿವಾರಣೆ, ರಾಮನು ತಾಟಕಾಳನ್ನು ಕೊಂದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು.

Part - D

VIII. यथानिर्देशं लिखत। (पञ्चानामेव)

05 x 02 =10

38. सन्धि विभजत । (द्वयोः)

तत्रापरा = तत्र + अपरा । अहिंसै = अहिंसा + एव । ममानुकम्पया = मम + अनुकम्पया ।

39. सन्धि योजयत । (द्वयोः)

राग + उपहतः = रागोपहतः । तु + एतत् = त्वेतत् । पिशित + अशनः = पिशिताशनः ।

40. विग्रहवाक्यं लिखत । (द्वयोः)

ज्येष्ठपुत्रः = ज्येष्ठः च असौ पुत्रः च । लोकप्रियः = लोकानां प्रियः / लोकस्य प्रियः ।

गाधिनन्दनः गाधेः नन्दनः ।

41. समस्तपदं लिखत । (द्वयोः)

देवश्च असुरश्च मनुष्यश्च = देवासुरमनुष्याः । बलेन उन्मत्तः = बलोन्मत्तः ।

विधिम् अनतिक्रम्य = यथाविधिः ।

42. पदपरिचयं कुरुत । (द्वयोः)

अथ = अव्ययम् । मुक्त्वा = क्त्वा प्रत्ययः, कृदन्ताव्ययम् । जातः = क्त प्रत्ययः भूतवदन्तः ।

43. समानार्थकपदं लिखत ।

सूर्यः = भानुः / आदित्यः / रविः ।

यातुधानः = राक्षसः / निशाचरः ।

44. विरुद्धार्थकपदं लिखत ।

प्रियवादी X अप्रियवादी । वामः X दक्षिणः ।

IX. संस्कृतभाषया अनुवदत ।

4 x 1 = 4

45. i) वृक्षात् फलं पतति ।

ii) राजा कवीन् सम्मानयति ।

iii) वाल्मीकिमहर्षिः रामायणं लिखितवान् / अलिखत् / रचितवान् ।

iv) देवस्य अनुगृहात् मूकोऽपि वाचलः भवति ।

X. 46. इमं परिच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

4 x 1 = 4.

- i) सरः अस्ति अस्याः इति सरस्वती पदस्य इति व्युत्पत्तिः ।
- ii) सरस्वती सृष्टिकर्तुः ब्रह्मणः पत्नी ।
- iii) सरस्वत्याः वाणी, ब्राह्मी, भारती इत्यादीनि नामान्तराणि सन्ति ।
- iv) पद्मं सत्यस्य द्योतकम् ।
